

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2007:3) om cirkusdjur (saknr L 116) samt föreskrifter (DFS 2007:4) om ändring i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:21) om användning av djur vid film-, video- eller televisioninspelning och föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten (saknr L 118:1)

Sammanfattning

Föreskrifterna med saknummer L 116 innehåller bestämmelser om hållande av cirkusdjur. Dessa nya föreskrifter skiljer sig åt jämfört med de gamla främst i det avseendet att det nu finns mått- och skötsel-föreskrifter för så gott som samtliga djurslag som visas på cirkus. Föreskrifterna med saknummer L 118 innehåller bl.a. bestämmelser kring cirkusdjur, men främst bestämmelser kring andra förevisningar och inspelningar med djur. I och med framtagandet av de nya cirkusföreskrifterna (L 116) har cirkusarnas verksamhet undantagits från L 118. Relevanta bestämmelser från L 118 har dock förts in i nya L 116.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	2
2. Förändringar jämfört med de gamla föreskrifterna	3
3. Specialmotivering för L 116	4
1 kap. Allmänna bestämmelser	4
Cirkusens begäran om inbesiktning eller kontroll.....	5
Länsstyrelsens genomförande av inbesiktning eller kontroll...	5
Cirkusens anteckningar om verksamheten.....	5
Skötsel och hållande av cirkusdjuren.....	6
2 kap. Särskilda bestämmelser för vissa djurslag.....	10
Kameldjur.....	10
Hästdjur.....	11
Domesticerade former av and- och hönsfåglar	11
Elefanter	13
Sjölejon	15
3 kap. Cirkusdjurens vinterkvarter	15
4 kap. Övriga bestämmelser	16
Bilaga 1. Remissammanställning L 116	
Bilaga 2. Remissammanställning L 118:1	
Bilaga 3. GD-Beslut	

1. Bakgrund

Sveriges första djurskyddslag, lagen (1944:219) om djurskydd, trädde i kraft den 1 januari 1945. I 8 § fanns en bestämmelse att djur inte fick övas för eller användas vid offentlig föreställning på sådant sätt att det utsattes för ångest eller annat lidande. Redan från år 1918 hade det dock, genom förordningen (1916:596) angående förbud mot förevisning av djur i s.k. menagerier, förbjudits att djur fördes från ort till ort och förevisades i menagerier mot betalning. Förbudet hindrade dock inte cirkusföreställningar eller liknande. 1916 års förordning upphävdes genom kungörelsen (1959:486) om offentlig förevisning av djur, som innehöll särskilda bestämmelser om bl.a. cirkusföreställningar. Kungörelsen upphävdes genom djurskyddsförordningen (1988:539). Vissa av kungörelsens bestämmelser inflöt i 35 och 36 §§ förordningen. Förbudet mot menagerier bibehölls i 5 § 1959 års kungörelse samt sedan i 35 § djurskyddsförordningen. Det dröjde dock till år 2001 innan mer detaljerade bestämmelser om djurhållning vid cirkusar utfärdades, i form av *Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2001:64) om djurhållningen vid cirkusar*. Dessa föreskrifter överfördes till Djurskyddsmyndighetens författningssamling år 2004.

Djurskyddsmyndigheten har nu reviderat de föreskrifter som rör djur på cirkus, *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:20) om djurhållning vid cirkusar* (saknr L 116). Anledningen till översynen och revideringen av föreskrifterna är att de var otillfredsställande och otillräckliga ur djurskyddssynpunkt, bl.a. på grund av att flertalet djurslag var oreglerade. De allmänna och övergripande bestämmelserna i djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539) gällde visserligen även för cirkusdjuren. Lag och förordning ger dock inga detaljerade bestämmelser om hållande och skötsel varvid tolkningsutrymmet är stort. I de tidigare cirkusföreskrifterna var det endast *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:18) om uppfödning, försäljning och förvaring av hundar samt om förvaringsutrymmen för och avel med hundar och katter* (saknr L 102) som var de djurslagsspecifika föreskrifterna som var bindande för cirkusarna. I cirkusföreskrifterna fanns även vissa mer detaljerade regler om sjölejon och elefant. Detta innebar dock att för övriga djurslag fanns inga bindande föreskrifter som talade om några tydliga lägsta krav för djurhållningen. Förutom det otillfredsställande från djurskyddssynpunkt att ha hållandet av vissa djurslag oreglerat medförde detta även en stor risk för olika bedömningar av de olika kontrollmyndigheterna samt en osäkerhet för cirkusarna vad de skulle leva upp till.

Genom de nya föreskrifterna ämnar Djurskyddsmyndigheten att höja och förtydliga den lägsta nivå av djurhållning som är acceptabel vid cirkusarna. Ambitionen med de nya föreskrifterna är även att kontrollen av cirkusarna ska bli mer likriktad så att samma företeelse i så stor utsträckning som möjligt bedöms på ett likartat sätt på olika platser i landet. Tydligare föreskrifter är självklart även framtagna för att vara till hjälp och stöd när landets djurskyddspersonal utför sina kontroller och ska göra bedömningar i enskilda fall.

De nya cirkusföreskrifterna består till viss del av hänvisningar till andra föreskrifter som innehåller djurslagsspecifika bestämmelser. Detta för att det ska vara tydligt vilka regler som gäller för respektive djurslag. Alternativet till detta hade varit att i cirkusföreskrifterna föreskriva särskilt om de djur som hålls på cirkus och bestämmelser kring deras hållande och skötsel. Detta hade blivit ett mycket omfattande författning eftersom det finns ett mycket stort antal djurslag som kan tänkas förevisas på cirkus. I 35 § djurskyddsförordningen står nämnt vilka djur som inte får visas vid cirkus. Detta innebär att alla andra djurslag får visas. De djurslagsspecifika föreskrifterna uppdateras och revideras regelbundet till följd av forskning

och nya upptäckter. Genom hänvisning till dessa följer även hållande av cirkusdjur med i denna djurskyddsutveckling.

Vid de cirkusar som turnerar i Sverige hålls som tradition vissa exotiska djurslag. Somliga domesticerade, t.ex. kamel, dromedar, lama och alpaca, och andra icke-domesticerade, t.ex. elefant och sjölejon. Djurskyddsmyndighetens uppfattning är att det är möjligt att ha en tillfredsställande djurhållning på cirkus med domesticerade djur. Det är sannolikt avsevärt mycket svårare att hålla icke-domesticerade djur på cirkus så att deras behov och naturliga beteenden tillgodoses. Enligt djurskyddförordningen får dock dessa djur i stor utsträckning hållas och visas på cirkus. De föreskrifter som idag omfattar exotiska djur är *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:19) om djurhållning i djurparker m.m.* (saknr L 108). Måtten i dessa föreskrifter är framtagna i syfte att djuren visas offentligt för besökare. Visningsutrymmena är av den storlek att djuren som visas ska ha möjlighet till reträtt. Dessa mått, framför allt utomhusmått, är ofta av sådan storlek att om det skulle krävas att cirkusarna skulle uppfylla dem skulle det innebära ett indirekt förbud mot denna djurhållning vid cirkusar.

Utöver upprättandet av tydligare föreskrifter för cirkusdjur har Djurskyddsmyndigheten även börjat ta fram ett extranät för cirkuskontrollen. Detta extranät kommer att fungera som en webbaserad samlingsplats för de som utför den offentliga djurskyddskontrollen vid cirkusar. Eftersom cirkusarna ständigt reser runt till nya län och kommuner är det hela tiden nya inspektörer som möter dem, och för inspektörerna nya cirkusar. För att kontrollen av en och samma cirkus ska bli så effektiv som möjligt krävs bättre kommunikation mellan myndigheterna. Även cirkusarna har påtalat att de upplever det som ett problem att kommunikationen mellan kontrollmyndigheterna i landet fungerar dåligt. Extranätet kommer att förbättra denna kommunikation. På extranätet kommer inbesiktningar, turnéplaner och kontroller att läggas ut för respektive cirkus. Extranätet kommer att vara lösenordsskyddat. Framtagandet av extranätet fortsätter i Statens jordbruksverks regi vid verksamhetsövergången 1 juli år 2007.

2. Förändringar jämfört med de gamla föreskrifterna

De största förändringarna i och med de nya föreskrifterna är att det finns mått- och skötsel-föreskrifter för i princip alla djur som hålls och visas på cirkus. Tidigare fanns endast bindande föreskrifter för hund och katt samt i viss mån för sjölejon och elefant. Bestämmelser för cirkusdjurens vinterkvarter har också införts.

Möjligheten att endast låta djuren röra sig fritt i manegen har tagits bort. Likaså att elefanter inte behöver röra sig fritt utan att det räcker att ta dem på promenad. De nya föreskrifterna innebär att alla djurslag normalt ska ges möjlighet att dagligen röra sig fritt – utomhus.

Några ytterligare definitioner har lagts till samt en del förtydliganden och förändringar har gjorts vad gäller inbesiktningen och cirkusarnas journalföring.

Vissa restriktioner när cirkusdjur får visas offentligt har införts. Djur som hålls bundna, t.ex. i stalltält, får inte visas offentligt.

Cirkusarnas verksamhet har undantagits från *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:21) om användning av djur vid film-, video- eller televisioninspelning och föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten* (saknr L 118). Tidigare gällde denna

författning till stor del även cirkusarnas verksamheter. För att få ett mer enhetligt regelverk så har cirkusarna nu helt undantagits från L 118, men några väsentliga föreskrifter har tagits med till de nya cirkusföreskrifterna.

3. Specialmotivering för L 116

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

Bestämmelsen är omskriven. Den har utökats till att gälla hållande av cirkusdjur, eftersom föreskrifterna även omfattar hållande av dessa djur vid vinterkvarteren. Tidigare föreskrifter reglerade endast hållande av djur vid cirkusar på turné. I och med att cirkusdjur definieras i 1 kap. 4 § har man kunnat ta bort att föreskrifterna inte gäller privata djur som medföljer.

2 §

Bestämmelsen är omskriven. Att hund- och kattföreskrifterna ska gälla för cirkusdjur regleras numera i 3 §. I 2 § har lagts till att EGs nya transportförordning¹ är bindande för cirkusarna.

3 §

Bestämmelsen är ny. Den preciserar vilka mått- och skötselbestämmelser som ska gälla för de olika djurslagen som nämns i 1-4 punkterna.

För domesticerade lantbruksdjur hänvisas till de föreskrifter som finns på detta område, d.v.s. *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:5) om djurhållning inom lantbruket m.m.* (saknr L 100). Undantaget är domesticerade and- och hönsfåglar som i cirkusföreskrifterna erhållit ett eget kapitel. Anledningen till detta är att Djurskyddsmyndigheten anser att hållandet av avels- och slaktfåglar som avses i L 100 inte kan jämföras med hur en cirkus håller, och har möjlighet att hålla, sina fåglar. Därför krävs större utrymmen vid en cirkus.

För sällskapsdjur (utom hund och katt) ska bestämmelserna i *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:16) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby* (saknr L 80) uppfyllas. Djurskyddsmyndigheten ser ingen anledning till varför cirkusarna inte skulle behöva och kunna uppfylla dessa föreskrifter. För hund och katt fortsätter L 102 att gälla cirkusarna.

I 2 kapitlet finns särskilda regler för kameldjur, elefanter, sjölejon, hästdjur samt domesticerade former av and- och hönsfåglar. Detta är djur som traditionellt hålls och visas på cirkusar i Sverige. Anledningen till att de särskilt regleras i dessa föreskrifter är bl.a. för att anpassa kraven efter cirkusarnas förutsättningar men även för att tydligare föreskriva vilken miniminivå som kan accepteras för dessa djurslag. De lite mer oprecisa kraven som ställs i L 108, för t.ex. kameldjur och elefant, bygger på att djurparksanläggningarna har en zoolog anställd som ser till att skötsel och miljö anpassas efter de olika djurarternas behov. Eftersom det inte krävs en zoolog vid en cirkus så har Djurskyddsmyndigheten bedömt att tydligare minimikrav behövs.

---

¹ Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 (EUT L 3, 5.1.2005, s. 1, Celex 32005R0001)

4 §

Motsvarar delvis 3 § i de gamla föreskrifterna. Definitionerna av cirkusdjur och inbesiktning är nya.

5 §

Bestämmelsen är ny. Kontrollmyndigheterna har även tidigare haft möjligheten att förbjuda cirkusen att påbörja eller fortsätta sin turné. Detta har dock inte gjorts i någon utsträckning, kanske för att kontrollmyndigheterna inte tänkt på denna möjlighet. Djurskyddsmyndigheten väljer därför att skriva in i föreskrifterna att en kontrollmyndighet ska överväga ett förbud mot påbörjad eller fortsatt turné om allvarliga eller upprepade brister uppdragas i cirkusens djurhållning. Genom att hindra fortsatt turné kan även den kontrollmyndighet som lagt förbudet lättare följa upp att bristerna blir åtgärdade.

Cirkusens begäran om inbesiktning eller kontroll**6 och 7 §§**

Bestämmelserna motsvarar 4 § i de gamla föreskrifterna. Djurskyddsmyndigheten har dock gjort ett förtydligande att en begäran om ny kontroll, efter en förändring, ska skickas till den länsstyrelse i det län i vilket cirkusen befinner sig. Eftersom Sverige är ett långt land ser Djurskyddsmyndigheten det som mest praktiskt att den länsstyrelse som är närmast utför denna kontroll.

Länsstyrelsens genomförande av inbesiktning eller kontroll**8 §**

Bestämmelsen motsvarar 5 § i de gamla föreskrifterna. Djurskyddsmyndigheten gör dock ett förtydligande att det är de djur, förvaringsutrymmen o.s.v. som medföljer under turnén som ska inbesiktigas av länsstyrelsen. Kravet att länsstyrelsen skulle titta på cirkusens gödselhantering faller inte under djurskyddslagstiftningen och har således tagits bort.

9 §

Bestämmelsen motsvarar sista stycket 5 § i de gamla föreskrifterna.

Cirkusens anteckningar om verksamheten**10 §**

Bestämmelsen motsvarar 6 § 1 punkten i de gamla föreskrifterna, men är även delvis ny. Det har visat sig vanligt att cirkusarna inte ger ut/har turnéplaner för hela säsongen eller att planerna ändras under säsongen. För att kontrollmyndigheterna ska få vetskap om de uppdaterade turnéplanerna är det viktigt att cirkusarna lämnar in dessa uppgifter. Djurskyddsmyndighetens uppfattning är att det är lämpligt att den länsstyrelse som fått cirkusens turnéplan vid inbesiktningen också är den som tar emot eventuella ändringar i cirkusens färdрут.

11 §

Bestämmelsen motsvarar 6 § 2 punkten i de gamla föreskrifterna.

12 §

Bestämmelsen motsvarar delvis 7 § i de gamla föreskrifterna. Borttaget från krav på journalföring är beskrivning hur kadavret efter ett dött djur omhändertagits. Kravet är

borttaget eftersom detta inte är en djurskyddsfråga. Att den som behandlat ett djur ska göra en signatur är borttaget, främst pga att en signatur egentligen inte säger vem som behandlat djuret. Att journalföra noteringar från tillsynsmyndigheter är borttaget. Eftersom cirkusarna ska få en rapport från den myndighet som genomfört en kontroll finns det ingen anledning att cirkusarna även måste skriva ned eventuella noteringar/påpekanden i sina journaler.

Det som lagts till är att cirkusarna numera även ska notera namn och kontaktuppgifter till den/dem som är ansvarig/a djurhållare. Anledningen till detta krav är att några remissinstanser påtalat att de upplever att det är svårt att vid en kontroll få klara besked av cirkusarna vem/vilka som ansvarar för de olika djuren.

Skötsel och hållande av cirkusdjuren

13 § och dess allmänna råd

Bestämmelsen är ny. Självklart är det bästa för flocklevande djur om de kan få sina sociala behov tillgodosedda tillsammans med artfränder. För dessa djurslag är det dock bättre att få en social kontakt med en annan individ av annan art än ingen kontakt alls. För djur som lever i flock är just kontakt och samspel med andra individer en av de absolut viktigaste miljöberikningarna. Vilket utbyte ett djur har med en individ av annan art beror till mycket stor del vilken uppväxtmiljö/tidiga upplevelser djuret haft. Utbytet kan även bero på de två enskilda individerna. Ibland går två individer inte ihop. Innan man drar slutsatsen att en individ inte går ihop med någon annan bör man därför pröva med annan/andra individ/er. Huruvida ett djur har socialt utbyte av en människa beror även det på uppväxt och tidiga upplevelser av människor. Om djuret är fött i det vilda har betydelse liksom hur tamt djuret är. Grad av domesticering har också betydelse för hur stort utbyte ett djur kan ha av människor men även med andra djurarter. Att komma ihåg är tyvärr också att de djur som inte har haft någon kontakt alls med artfränder sedan födseln ofta uppvisar sådana beteenden (onormala beteenden) som gör att de senare i livet är mycket svårare att sammanföra med en artfrände.

Cirkusar håller allt som oftast fler än ett djur. Flertalet av de vanligaste cirkusdjuren som är flockdjur håller cirkusarna dessutom i regel tillsammans med artfränder. Det är mycket sällan cirkusarna t.ex. håller ensamma kameldjur, hästdjur eller hundar. Det förekommer dock ibland att arter som är typiska par-/familje- eller flockdjur hålls utan artfränder vid cirkusarna. T.ex. förekommer det ensamhållna elefanter och fåglar. Elefanter är stora intelligenta icke-domesticerade djur där elefantkorna naturligt lever i sociala familjegrupper. Inom djurparksvärlden är det inte acceptabelt att hålla en elefantko ensam. European Association of Zoos and Aquaria (EAZA) rekommenderar att en grupp elefanter minst ska bestå av fyra honor äldre än två år. Detta bland annat för att de sociala interaktionerna mellan elefanterna sannolikt utgör den främsta miljöberikningen för elefanter som hålls på djurpark.

I regeringens proposition 1987/88:93 till djurskyddslag, m.m. står på s. 61 i anknytning till 17 § att djuren ska behandlas väl och ha tillräckliga förvaringsutrymmen m.m. Kravet på att djuren ska behandlas väl innebär bl.a. att deras behov av rörelse, lek och sällskap med andra djur måste tillgodoses. Vidare bör de olägenheter som kan uppkomma därför att djuren genom fångenskap är undandragna sin naturliga miljö motverkas. Detta nämndes redan i kungörelsen (1959:486) om offentlig förevisning av djur då det i 2 § i kapitlet "om tillsyn" stod att "*vid tillsynen över djurens vård skall jämväl uppmärksamma, hur deras behov av rörelse, lek och sällskap med andra djur tillgodoses*". Djurskyddsmyndigheten anser att dessa kriterier fortfarande är av högsta vikt för en god djurhållning.

14 §

Bestämmelsen motsvarar delvis 8 § i de gamla föreskrifterna. Tidigare var det möjligt för cirkusar att enbart låta djuren röra sig fritt i manegen. Djurskyddsmyndigheten anser dock att frigång i manege inte kan ersätta frigång i inhägnader, voljäer eller bassänger. Manegen är små (vanligtvis 9-12 m i diameter) och det är även här djuren till viss del tränas samt sedan uppträder. Frigång utomhus där djuren kan ta del av frisk luft, dagsljus, nya syn- och luktintryck är en betydligt mer tillfredsställande berikning av djurens miljö. Djurskyddsmyndigheten anser även att det inte finns några skäl till att undanta elefanter från kravet på att få röra sig fritt i inhägnader. Detta innebär dock inget hinder från att cirkusarna även i fortsättningen dessutom kan ta elefanterna på promenader för att stimulera dem ytterligare.

I regeringens proposition 1987/88:93 till djurskyddslag, m.m. står på s. 61 i anknytning till 17 § att djuren ska behandlas väl och ha tillräckliga förvaringsutrymmen m.m. Kravet på att djuren ska behandlas väl innebär bl.a. att deras behov av rörelse, lek och sällskap med andra djur måste tillgodoses. Vidare bör de olägenheter som kan uppkomma därför att djuren genom fångenskap är undandragna sin naturliga miljö motverkas. Detta nämndes redan i kungörelsen (1959:486) om offentlig förevisning av djur då det i 2 § i kapitlet "om tillsyn" stod att "*vid tillsynen över djurens vård skall jämväl uppmärksamma, hur deras behov av rörelse, lek och sällskap med andra djur tillgodoses*". Djurskyddsmyndigheten anser att dessa kriterier fortfarande är av högsta vikt för en god djurhållning.

Om ett djur måste vila pga skada eller sjukdom finns ett undantag från krav på utevistelse. Vid extrem väderlek får cirkusen låta sina djur röra sig fritt i manegen ifall vädret inte tillåter utevistelse. Extrem väderlek handlar i första hand om väderlekstyper som riskerar att djuren utsätts för skada. Några exempel på vad det skulle kunna vara är mycket stark vind då det finns risk för vindfallor eller kringflygande föremål som riskerar att skada djuren, stora mängder eller kraftig nederbörd i form av regn, hagel ("skyfall") eller förhållanden som ger ishalka. Det kan även handla om plötsliga köldknäppar eller oförutsedd värmebölja. Olika djurslag klarar olika typer av extrem väderlek olika bra. T.ex. klarar kamelen kyla betydligt bättre än dromedaren. Elefanter är betydligt mycket känsligare mot kyla än många andra djurslag. Elefanter har dessutom svårigheter med halkigt underlag då risken för fläxskador är stor.

Vissa cirkusar kan även ha inhägnader och liknande i direkt anslutning till förvaringsutrymmet, t.ex. ett stalltält som djuren kan gå ut och in i då detta är placerat i en inhägnad. Sommartid finns inget krav på ligghallar eller liknande byggnader. Detta innebär att en inhägnad kan ses som ett förvaringsutrymme om det är där djuren hålls då de inte tränas eller förevisas. Om stalltält/ligghall/skydd finns ska det dock vara av sådan storlek att samtliga djur i inhägnaden ryms där samtidigt.

15 § och dess allmänna råd

Bestämmelsen är ny. Om cirkusturnén äger rum delar av året då ingen betestillväxt sker (dvs vinterhalvåret) krävs att djuren har skydd mot väder och vind samt en torr och ren liggplats. Detta krav motsvarar således kravet som finns för utgångsdjur i L 100 samt i de nya föreskrifterna för häst; *Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning* (saknr L 101). Detta ska inte vara något större problem för cirkusarna att uppfylla eftersom de redan idag har med sig stalltält o dyl för att skydda sina djur.

Kravet på torr och ren liggplats gäller året om, d.v.s. även under sommarhalvåret. I sista

stycket 15 § undantas krav på torr och ren liggplats i hage, inhägnad eller liknande där djuren får röra sig fritt förutsatt att det inte handlar om mer än 12 timmar. Då djuren inte vistas i hagen, inhägnaden eller liknande ska torr och ren liggplats finnas med underlag som är anpassade till djurens välfärdsbehov. Om djuren går i sin hage, inhägnad eller liknande över 12 timmar ska cirkusen tillse att det finns torra och rena liggplatser

Den kalla årstiden bör för de flesta djurslag anses råda då medeldygnstemperaturen understiger + 4 °C. Under denna temperatur sker inte någon betestillväxt. Denna temperaturgräns tillämpas redan för de domesticerade lantbruksdjuren och häst. Den är även tillämpbar för många av cirkusens djur, med några undantag. Särskilt elefanter men även zebror klarar av vinterns låga temperaturer sämre (se sidorna 11 och 13 om allmänna råd till 17 §) än vad t.ex. kamelerna (som sätter ordentlig vinterpäls) gör.

16 §

Bestämmelsen är delvis hämtad från 5 § L 118 där det står att djurutrymmena ska kunna ge skydd mot t.ex. värme och starkt solljus. Huruvida skugga ska finnas beror t.ex. på faktorer som djurslag, solljus, temperatur och det enskilda djurets kondition.

17 §

Bestämmelsen är ny. För att djuren ska anses hållas på ett sätt som är förenligt med djurskyddslagstiftningen måste de kunna uppnå termisk komfort. Djuren har termisk komfort inom den s.k. termoneutrala zonen. I denna zon kan djuren utan svårigheter upprätthålla sin värmebalans. Den termoneutrala zonen begränsas nedåt av den nedre kritiska temperaturen och uppåt av den övre kritiska temperaturen. När omgivningen har en temperatur under den undre kritiska temperaturen måste djuren öka sin ämnesomsättning och äta mer foder för att behålla sin kroppstemperatur. Vid temperaturer över den övre kritiska temperaturen kommer djurens kroppstemperatur att stiga på grund av att de av fysikaliska skäl inte kan bli av med sin överskottsvärme. De kritiska temperaturgränserna påverkas av en mängd faktorer såsom djurets vikt, djurets hälsa, utfodringsintensitet, lufthastighet, luftfuktighet, liggtyor, strö, antal djur i gruppen samt djurens möjlighet till rörelse.

Det är en fördel ifall djuren har valmöjligheter i sin omgivning att själv reglera kroppstemperaturen. Detta kan de t.ex. få genom att det både finns tillgång till sol och skugga, svalkande vind eller vindskydd, tillgång till vatten att svalka sig med (dricka eller bada/duscha) o.s.v.

18 §

Bestämmelsen är ny. Föremål och ämnen som kan skada djuren ska förvaras på ett sådant sätt att djuren inte kan få tag på dem. Detta gäller t.ex. såväl i stalltält, transport som i hagarna.

19 §

Bestämmelsen är ny. Det är viktigt att stängsel hålls i gott skick och sätts upp väl sträckt så att inga djur riskerar att skadas eller fastna i dem. Om trådarna hänger eller om strömmen är dålig finns risken att djuren kan fastna i tråden. Ett väl uppsatt stängsel hindrar även rymningar. Rymningar i sig behöver inte vara ett djurskyddsproblem, men kan vara det ifall cirkusplatsen t.ex. befinner sig vid en trafikerad väg.

Taggtråd medför en onödigt ökad skaderisk för djuren. Cirkusarna använder inte heller taggtråd till sina djur under turnén.

20 §

Bestämmelsen motsvarar 11 § L 118. I de nya cirkusföreskrifterna har den dock fått en lite ändrad ordalydelse.

Djurskyddsmyndigheten anser att det är viktigt att det finns stöd i lagstiftningen ifall ett djur utsätts för fysisk och/eller psykisk stress i samband med träning och uppvisning. Djurskyddsmyndigheten inser att det inte alltid är lätt för en kontrollmyndighet att bedöma huruvida det enskilda djuret utsätts för ett rimligt prestationskrav. Många kontrollmyndigheter kan dock med största sannolikhet avgöra extremfall. Det kan dock påtalas att en kontrollmyndighet ska ta hjälp av en sakkunnig ifall de är osäkra på sin egen bedömningsförmåga.

EAZA anger i sina rekommendationer för elefanthållning att vissa konster/prestationer kan leda till både fysisk och psykisk stress hos elefanter. Exempel på detta anser EAZA vara att elefanterna ska stå på huvudet (huvud samt framfötter i marken) eller att stå enbart på bakbenen.

21 §

Bestämmelsen i de nya cirkusföreskrifterna motsvarar i princip den som även tidigare gällt cirkusarna enligt 15 § L 118. Avsikten med denna bestämmelse är att en veterinär ska avgöra när ett djur som fått veterinärbehandling och inte kunnat delta i föreställningen är redo för det igen.

22 §

Bestämmelsen motsvarar delvis 16 § i L 118. Kravet har dock anpassats till cirkusens ambulerande verksamhet. Skillnaden är att en cirkus inte alltid måste ha sjukutrymmen iordningsställda utan att de vid behov ska kunna ordna detta. Genom bestämmelsen är de tvungna att tänka igenom hur de ska gå till väga då ett djur blir sjukt, både i händelse av att djuret kan följa med men även om de skulle bli tvungna att hysa in djuret hos någon under turnén. Att kräva att cirkusarna i förhand ska ha ordnat med ”nödshall” på varje plats de besöker är inte ett rimligt krav att ställa. Det viktiga är att cirkusen har en plan för hur de ska agera ifall ett djur skulle bli sjukt, behöver vård, måste isoleras och kanske inhysas på orten för att undvika vidare transport.

23 §

Bestämmelsen är ny. Enligt 36 § djurskyddsförordningen får cirkusdjuren visas offentligt vid föreställning eller i djurstallar eller i andra lokaler för förvaring av djur, under förutsättning att djuren har visats vid föreställning.

Om djuren står uppbundna har de ingen möjlighet att gå undan närgångna besökare. Djurskyddsmyndigheten anser att djuren ska ha möjlighet till viss reträtt, dvs de ska kunna välja om de vill hälsa på besökarna eller hålla sig undan. Då djuren är uppbundna har de inte denna möjlighet. Av den anledningen får uppbundna djur inte visas offentligt. Detta innebär t.ex. att cirkusen inte får släppa in besökare i stalltälten ifall hästar eller andra djur förvaras uppbundna.

24 §

Bestämmelsen är ny. Cirkusdjurens förvaringsutrymmen och övriga inhägnader, voljärer o.s.v. är, trots att djuren måste gå lösa, inte av den storlek att djuren har möjlighet till sådan reträtt som måste finnas vid t.ex. en djurpark. Eftersom djuren får visas offentligt i t.ex. stallar

krävs det därför att cirkuspersonal har uppsikt över djuren och besökarna så att man kan ingripa om besökare uppträder hotfullt eller försöker skrämma, reta eller skada djuren.

Det är när ett djur blir stört på ett sådant sätt att det påverkas negativt som det finns anledning att ingripa, därav begreppet ”otillbörligt störda”.

2 kap. Särskilda bestämmelser för vissa djurslag

Kameldjur

1 §

Bestämmelsen är ny. Måtten för kameler och dromedarer överensstämmer med de minimimått som ställs på inomhusutrymmen för dromedarer i L 108. Kameler är i storlek att jämföra med dromedarer varför samma minimimått används. För de mindre kameldjuren, lamor och alpäckor, saknas måttföreskrifter i L 108. Djurskyddsmyndighetens bedömning är att de behöver ett minimiutrymme på 6 m²/djur om de hålls i grupp och i ensambox minst 9 m². Ytan 6 m²/djur återfinns t.ex. i den finska förordningen för djurparksdjur.

Att kräva samma utomhusytor som vid en djurpark vore att skapa ett indirekt förbud att hålla kameldjur på cirkus. Detta är därför inte aktuellt.

2 §

Bestämmelsen är ny. Kameldjur är inga problem att hålla lösgående i inhägnader/boxar enligt cirkusarna själva. Djurens välfärd är större om de slipper vara uppbundna större delen av dygnet.

3 §

Bestämmelsen är ny. Alpäckor och lamor har tänder i underkäken och en dentalplatta i överkäken. Om tänderna i underkäken växt så att de inte träffar dentalplattan måste tänderna slipas ned så att de möter plattan igen. Behovet att slipa undertänderna skiljer sig åt mellan olika individer.

4 §

Bestämmelsen är ny. Alpäckorna tappar inte sin ull utan måste klippas. Detta för att förhindra värmeslag sommartid. Hur känsliga de är beror både på individen och på klimatet. En huacaya mår bäst ifall den klippas varje år. En huacaya har en mycket tät och varm ull. En suri har däremot en annan typ av ull. Surins ull är glesare och har en annan struktur vilket gör att den inte är lika känslig för värme. Normalt klippas en suri vart annat eller vart tredje år.

5 §

Bestämmelsen är ny. Kameldjuren har en partåig fot med trampdyna och två tånaglar/klor. Tånaglarna är inte viktbärande men de är viktiga för fotfästet då djuren ska röra sig framåt med kraft. Om tånaglarna inte naturligt nöts i tillräcklig utsträckning växer de sig för långa och måste klippas. Hur fort de växer är mycket individuellt men tånaglarna hos alpäckor och lamor kan som mest behöva klippas 3-5 gånger under ett år. Att hålla tånaglarna i lagom längd är viktigt för att undvika ledproblem, artrit och hälta.

Hästdjur

Allmänna råd till 1 kap. 17 §

Rådet är nytt. Zebrorna kommer från en del av världen som har ett varmare klimat än Sverige. De sätter vinterpäls, men inte alls i samma utsträckning som de domesticerade hästdjuren. Detta innebär att zebrorna bör ha tillgång till ett utrymme som är uppvärmt om det är kallt ute. Detta utrymme bör vara uppvärmt till minst + 10 °C. Detta gradtal återfinns t.ex. även i Österrikes, Tysklands och Belgiens lagstiftningar/rekommendationer.

6 §

Bestämmelsen är ny. Den är en erinran om att de hästdjur som hålls på cirkus ska hållas och skötas på ett sådant sätt att det uppfyller kraven i hästföreskrifterna (saknr L 101). Djurskyddsmyndigheten kan inte se att en cirkus inte kan uppfylla de krav som ställs på hästhållning i övrigt.

De zebbor som hålls på cirkus är inte domesticerade. De enskilda individerna är dock tama. Djurskyddsmyndigheten har bedömt att förhållandena för dessa zebbor ska uppfylla de krav som gäller hållandet av de domesticerade hästdjuren.

Domesticerade former av and- och hönsfåglar

7 §

Bestämmelsen är ny. Eftersom hönsfåglarna ska ha tillgång till visst reträttutrymme då de visas offentligt vid cirkus är det nödvändigt med större ytor än de som finns i L 100. Antalet höns som hålls vid en cirkus kan inte heller jämföras med antalet vid en produktionsanläggning. Det finns även mått för höns- och andfåglar i L 108, dessa är dock så pass stora att det skulle bli svårt för en cirkus att hålla dessa fåglar om de måtten krävdes. Det är inte Djurskyddsmyndighetens avsikt så därför har vi valt att anpassa måtten efter cirkusens verksamhet. Minimiytan per fågel är densamma som i L 108, men totalytan är mindre.

8 §

Bestämmelsen är ny. Andfåglar är vattenlevande fåglar som håller till i akvatiska miljöer. De söker i allmänhet föda i och kring vattendrag där de också häckar. De är simkunniga och har simfötter anpassade till ett liv i och kring vatten.

Att andfåglar har en motivation att simma och behöver tillgång till badvatten har bl.a. visats i följande två studier.

Water provision for domestic ducks kept indoors – a review on the grounds of literature and own experiences (Knierim, U et al, DTW (Deutsche Tierärztliche Wochenschrift) 111(3):115-118 March 2004)

Änder som har domesticerats visar tydligt att de ändå föredrar öppet vatten och använder vattnet för att söka föda i, äta, dricka, undersöka, röra sig och putsa fjädrarna, detta även om de saknar tidigare erfarenhet av vatten. Att inte ha öppet vatten tillgängligt för änderna begränsar kraftigt deras möjlighet att uppvisa sina naturliga beteenden. En uppenbar konsekvens vid frånvaro av öppet vatten är att fjäderdräkten försämras, särskilt med avsikt på renligheten.

Adequate water supply for Peking ducks – Alternatives for bathing (Heyn, E et al, DTW (Deutsche Tierärztliche Wochenschrift) 113(3):90-93 MAR 2006)

Endast de änder som placerats i burar med fri tillgång till tråg med öppet vatten hade möjlighet att utföra sina naturliga drickbeteenden och vattenanknutna aktiviteter i överensstämmelse med djurens välfärdsbehov. I dessa burar föredrogs signifikant de öppna vattensystemen. Över en 24-timmarsperiod uppvisade de änder som hade öppet vatten en högre aktivitet. Om tillgången till öppet vatten begränsades till åtta, fyra eller två timmar per dag ledde det till en ökad användning per tidsenhet då de väl hade tillgång till vattnet.

9 §

Bestämmelsen är ny. Vissa arter andfåglar är betande, dvs de går upp på land och äter gräs. Andfåglar som är utpräglade betare är bläsänder, gäss och svanar. Bestämmelsen gäller även hybrider av betande andfåglar.

10 §

Bestämmelsen är ny. Fåglarnas fötter riskerar att ta skada av att tvingas gå på nätgolv, särskilt olämpligt är det för andfåglarna som har simfötter. På en kringresande cirkus finns inget skäl till nätgolv. Nätgolv tillåts i vissa djurhållningssystem av den anledning att urin och avföring ska trilla igenom nätet så att förhållandena inne i burarna inte blir ohygieniska. Dessa fågelanläggningar är i regel mycket stora, nätgolven är då en arbetsbesparande åtgärd. En cirkus har en sådan omfattning på sin fågelhållning att det finns förutsättning att hålla fåglarnas burar/inhägnader tillfredsställande rena utan nätgolv.

11 §

Bestämmelsen är ny. Dock finns detta krav i övriga föreskrifter som innefattar hållning av hönsfåglar. Att erbjuda hönsfåglarna sandbad och sittpinne är en del i att tillmötesgå hönsens naturliga beteenden. Hönsfåglar behöver regelbundet sandbada för att hålla sig rena och fria från ohyra. Höns har en stark inre drift att sandbada. Detta kan man t.ex. se genom att höns, utan tillgång till något att sandbada i, utför detta beteende ändå.

Hönsfåglar har en stark drift att söka sig upp i trädgrenar nattetid. Detta kommer sig av att det är tryggare att sova uppe på grenar där de har ett bättre skydd mot t.ex. rovdjur än om de skulle sova på marken. Hönsfåglar måste därför ha sittpinnar att tillgå.

12 §

Bestämmelsen är ny. Höns som är i värpning har strax före äggläggningen en mycket stark motivation att uppsöka en skyddad plats för värpningen. Höns som inte hittar någon undanskymd plats blir väldigt frustrerade och uppvisar onormala beteenden.

13 §

Bestämmelsen är ny. Andfåglar uppsöker en undanskymd plats inför värpning. Ett beteende som har stort överlevnadsvärde (t.ex. reproduktion) har djur en stark inre motivation till att utföra.

14 §

Bestämmelsen är ny. Hönsfåglar väljer att söka skydd då det regnar. Hönsfåglar har inte så fet fjäderdräkt. Andfåglarnas fjäderdräkt är fetare och de klarar av att bli våta då de naturligt lever i och kring vattendrag. Djurskyddsmyndigheten anser dock att även andfåglar ska ha en möjlighet att kunna välja att söka skydd mot regn och rusk.

Elefanter

Allmänna råd till 1 kap. 17 §

Rådet är nytt. Elefanter är inte anpassade till vårt kalla klimat. Elefanternas termoreglering sker till största delen via öronen. Då det är kallt ute stryps blodtillförseln till öronen för att inte kyla ned blodet. Öronen kan lätt förfrysas pga detta. EAZAs expertgrupp för elefanter rekommenderar att elefanternas inomhustemperatur ska överskrida + 15 °C. Redan vid utomhustemperaturer under + 5°C rekommenderas att elefanterna, om de är utomhus, övervakas för att skötarna ska kunna agera vid tecken på nedkylning/förfrysning.

Kall och våt väderlek kan vara förödande för elefanterna och pga deras stora kroppsstorlek tar det mycket lång tid att värma upp dem igen när de väl blivit nedkylda.

Temperaturgränsen + 15 °C för elefanter återfinns i flera andra länders lagstiftningar/rekommendationer t.ex. i Österrikes, Tysklands och Belgiens.

15 §

Bestämmelsen är ny. De föreslagna måtten är de minsta inomhusmått som godtas för elefanter som hålls vid djurparker i Sverige. De är även de minimimått som EAZAs expertgrupp för elefanter rekommenderar. Elefanter rör sig i naturen flera kilometer varje dag och har stora hemområden, de har ett stort rörelsebehov.

I djurparksföreskrifterna finns även reglerat att elefanter ska ha ett utomhusutrymme på minst 4 000 m². Att ställa detta som krav skulle i praktiken innebära ett indirekt förbud att ha elefanter på cirkus. Djurskyddsmyndigheten har ansett att åtminstone djurparkernas inomhusmått ska kunna uppfyllas vid elefanthållning på cirkus.

16 §

Bestämmelsen är ny. Flera studier visar på fördelar för elefanterna att de hålls lösgående i inhägnader jämfört med att de hålls kedjade. Man ser framför allt att stereotypa beteenden minskar om elefanterna får gå lösa jämfört med om de står bundna. Här nedan följer en kort sammanfattning från studier och rapporter som bl.a. har belyst problem med uppbundna/kedjade elefanter.

Keeping circus elephants temporarily in paddocks – the effects on their behaviour (J Schmidt, Animal Welfare 1995, 4: 87-101)

Resultatet visade att elefanterna hade större frihet att i inhägnaderna utföra komfortbeteenden, sociala beteenden och lekbeteenden jämfört med då de hölls kedjade. Stereotypa beteenden var nästintill obefintliga i inhägnaderna medan de var frekventa då elefanterna var kedjade. Om man jämför uppkedjade system med att låta elefanterna gå i inhägnader är inhägnaderna betydligt mer lämpliga utifrån elefanternas behov. En av slutsatserna är att "Keeping circus elephants in paddocks is a great welfare improvement." (Dvs cirkuselefanternas välfärd förbättras avsevärt om de får gå frigående i hagar/inhägnader jämfört om de står uppbundna/kedjade på cirkusplatsen.)

The effect of penning versus picketing on stereotypic behaviour of circus elephants (Ted H. Friend, Melissa L. Parker, Applied Animal Behaviour Science 64 (1999) 213-225)

Flyttbara elektriska hagar är att föredra framför kedjade elefanter pga minskad frekvens stereotypier, elefanterna är lugnare när de ska arbeta eller uppträda och de kan hållas renare.

Variation in Stereotypic Behavior Related to Restraint in Cirkus Elephants (T.M. Gruber, T.H. Friend et al, Zoo Biology 19:209-221 (2000))

Stereotypier och sociala interaktioner var vanligare när elefanterna var kedjade.

Komfortbeteenden, födointag och rörelseaktiviteter var mindre vanliga då elefanterna var kedjade. Sannolikheten för stereotypa beteenden var högre då elefanterna var kedjade vid benen på en ”picket line” än då de hölls i små grupper i inhägnader med elektriskt staket. Den sociala och psykiska berikningen vid hållande av elefanter i inhägnader associerades med fler arttypiska beteenden. Förekomst av stereotypa beteenden sjönk från 46 % (kedjade elefanter) till 19 % (inhägnader).

Animals in Circuses and Zoos: Chiron's World? (Dr Marthe Kiley-Worthington, 1990)

Alla elefanter som Kiley-Worthington studerat på djurparker och vid cirkusar uppvisade stereotypa beteenden. De flesta av dessa beteenden (stereotypierna) uppvisades hos de elefanter som var kedjade. Att hålla elefanter kedjade nästan hela dygnet är inte ett acceptabelt sätt då det kraftigt hindrar/hämmar elefanternas beteenden. Kiley-Worthington förordar att cirkuselefanterna större delen av dygnet får gå lösa i inhägnader med elektriskt staket. Förutom detta bör även elefanterna tas ut på promenader t.ex. till vattendrag och ut i skogen när och var så är möjligt.

A Review of the Welfare of Zoo Elephants in Europe (Ros Clubb och Georgia Mason)

Att hålla elefanterna kedjade nattetid har upphört på flera djurparker på senare år pga omsorg för elefanternas välfärd. Studier visar att elefanter i det vilda är aktiva ca 83 % av tiden. Det finns ett samband mellan kedjade elefanter och frekvensen av stereotypier. Elefanter som rutinmässigt hålls kedjade nattetid sägs oftare ha problem med fötterna. Detta beror på den fuktiga och ohygieniska miljö som bildas under natten p.g.a. urin och avföring, som en kedjad elefant inte kan undkomma. Kedjning minskar elefanternas möjlighet att vara aktiva och röra sig. Brist på tillräcklig motion kan leda till övervikt, artrit och andra ledproblem. Att hålla elefanter kedjade minskar elefanternas möjlighet till sociala interaktioner och val av social partner.

Management guidelines for the welfare of zoo animals (EAZA)

EAZA rekommenderar att elefanter på djurpark får vara kedjade max tre timmar per dygn och då endast när ett behov finns, e.g. vid träning och veterinärvård. EAZA hänvisar även till en studie som visar att elefanter är aktiva mer än 50 % av natten. Elefanterna bör därför inte vara kedjade nattetid.

17 §

Bestämmelsen är ny. Fotproblem är vanligt på elefanter i fångenskap. Fötterna måste ses över och vid behov putsas och skäras för att förhindra förvuxna tånaglar/sulor/nagelband, sprickor runt naglar och i sulan som smuts och gödsel kan tränga upp i, inflammationer, rötter, bölder m.m. Elefanter i fångenskap har inte lika mycket möjlighet att röra sig som elefanter i det fria. Detta innebär bla att nötningen av deras fötter inte sker i lika hög grad som då de lever vilt. De små ytor elefanterna hålls på bidrar till att de ofta står och går i sin avföring/urin vilket skapar ohygieniska förhållanden för fötterna. Andra orsaker som kan leda till fotproblem är t.ex. olämpliga markförhållanden, felutfodring, övervikt och stereotypa beteenden (en elefant som väver belastar och utsätter de yttre framtårna för onormalt högt tryck vilket bland annat kan leda till problem med spruckna tånaglar).

18 §

Att låta elefanten bada eller att duscha den är viktigt under varma dagar för att elefanten ska kunna svalka sig. Att bada/duscha är även en viktig del av elefanternas hudvård. Elefanter är dock känsliga för kyla vilket innebär att det ej är lämpligt att elefanterna blir blöta om det är kallt.

19 §

Elefanternas hud måste vårdas för att hållas smidig. Om elefanterna har tillgång till ler-/sandbad, badvatten och skrubbställen kan de själva utföra hudvården. Då det ofta för en cirkus är problem att dagligen erbjuda elefanterna detta måste man hjälpa elefanterna med hudvården genom att borsta och skrubba dem. Om hudvården är eftersatt riskerar huden att bli tjock (tjocka hudflagor), torr, flagig och sprucken vilket kan leda till hudsjukdomar.

Sjölejon**20 §**

Bestämmelsen är ny. Sjölejon lever naturligt i salt vatten. Ofta har man inte möjlighet att tillhandahålla saltvatten till sjölejon vid en kringresande cirkus. Eftersom sjölejonen behöver natrium för sitt välbefinnande måste detta kunna ges till sjölejonen på annat sätt. Salttabletter är det vanliga.

De mått som tidigare fanns för sjölejon i cirkusföreskrifterna är borttagna i den nya författningen. Dessa mått kan inte anses uppfylla sjölejonens naturliga beteende och behov av att simma och dyka i erforderliga vattenvolymer. I en 15 m³ stor bassäng med 0,8 m djup kan de varken simma långt eller fort eftersom de hela tiden måste vända. Inte heller kan de dyka och vända sig obehindrat under vattenytan, eller vila genom att flyta vertikalt. För en kringresande cirkus är det inte bara problem med att uppfylla sjölejonens behov av vattenvolym och vattenyta. Miljöberikningen av bassäng och landutrymme är också mycket svårt att genomföra. Ofta består sjölejonens utrymme av en inhägnad landyta (täckt med presenning) samt en bassäng i plast/fiberväv. Det är inte möjligt att förse dessa små utrymmen med klippor, stränder, vågspel och varierande bottenmaterial och bottenpografi eftersom de dagligen snabbt ska kunna sättas upp och plockas ihop inför nya resmål.

Vid samråd med cirkusrepresentanter framkom det att en ökning av bassängmått för sjölejon skulle bidra till ett indirekt förbud mot sjölejon på cirkus. Via uttalande från Justitieombudsmannen (JO) i andra ärenden har det framkommit att det inte är lämpligt att en myndighet föreskriver på sådant sätt att indirekta förbud mot viss djurhållning uppstår.

Djurskyddsmyndigheten slutsats är att 2 och 4 §§ djurskyddslagen inte kunde uppfyllas genom de mått som fanns för sjölejon. Djurskyddsmyndigheten kan heller inte meddela föreskrifter som uppfyller djurskyddslagens krav utan att det riskerar att innebära ett indirekt förbud mot att ha sjölejon på cirkus. Eftersom det är regeringen som beslutar vilka djur som ska få visas på cirkus, genom 35 § djurskyddförordningen, har Djurskyddsmyndigheten i en skrivelse till regeringen den 26 juni år 2006 (Dnr 2006-0819) föreslagit att inte längre ska undantas från förbudet att visa säldjur på cirkus.

3 kap. Cirkusdjurens vinterkvarter**Allmänt**

Samtliga bestämmelser är nya. 1 § räknar upp de föreskrifter som gäller vid vinterkvarteren

oberoende av att det är just djur som hålls för cirkus. 2-5 §§ anger vilka föreskrifter och bestämmelser som ska tillämpas vid cirkusarnas vinterkvarter.

1 §

Bestämmelsen är ny. De föreskrifter som hänvisas till skulle dock gälla oavsett om djuren visas på cirkus eller inte. Paragrafen är till för att erinra om vilka andra föreskrifter som är gällande.

2 §

Bestämmelsen är ny. De skötsel- och måttföreskrifter som finns för sällskapsdjur, t.ex. kaniner, gnagare och burfåglar ska gälla även vid cirkusens vinterkvarter.

3 §

Bestämmelsen är ny. För exotiska och icke-domesticerade djur, t.ex. elefant och sjölejon, ska L 108:as inomhusutrymmeskrav uppfyllas vid cirkusens vinterkvarter. Måtten på utomhusområdena behöver inte uppfyllas liksom vissa andra bestämmelser i L 108 som är förknippade med djurparker och offentlig förevisning.

4 §

Bestämmelsen är ny. Skötsel- och måttbestämmelser för kameldjur saknas i mångt och mycket i andra föreskrifter. Föreskrifterna som gäller under cirkusens turnén ska även gälla vid vinterkvarteret.

5 §

Bestämmelsen är ny. Föreskrifterna som gäller under turnén för and- och hönsfåglarna ska även gälla vid vinterkvarteret.

4 kap. Övriga bestämmelser

1 §

Bestämmelsen motsvarar 9 § i de gamla cirkusföreskrifterna.

2 §

Bestämmelsen är ny. Den är en upplysning om var man hittar bestämmelser om straff för brott mot föreskrifterna.